

Naturreseptatet Viken

Den norra delen av leden går genom naturreseptatet Viken. Viken är ett gammelskogsreservat. En sprickdal, som ingår i den förkastningsbrant som formar Tisarens branta södra strand, leder in i området.

Dalens branta sidor har gjort att området varit svårtillgängligt för skogsbruk. Barrskogen är därför gammal och naturskogsartad. I dalgångens botten rinner den lilla Ängabäcken fram. Området ska få utvecklas fritt så att skogen övergår till att bli en naturskog. Dalen ger området ett skyddat läge med en hög luftfuktighet och skugga.

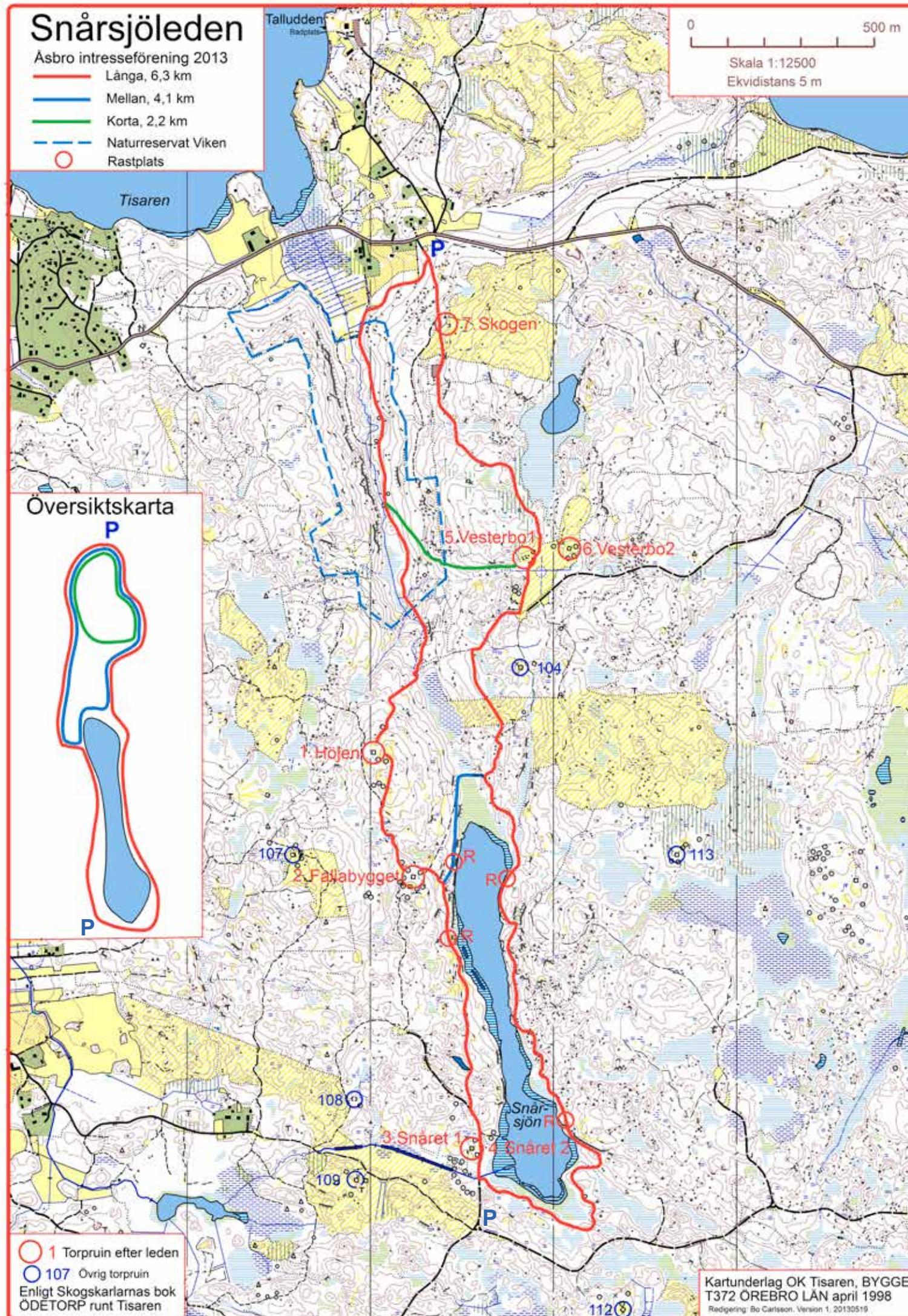
I reservatet finns också stora mängder av döda omkullfallna träd, så kallade lågor. Klimatet och många lågor gynnar flera arter av vedsvampar, mossor och lavar. Lägga också märke till den rikliga förekomsten av olika arter av hänglavar i träden, exempelvis garnlav.

Föreskrifter

I reservatet är det inte tillåtet att samla in mossor, lavar och vedlevande svampar eller insekter och andra ryggradslösa djur. Man får inte bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar, göra upp eld eller anordna snitslad bana.

Stor artrikedom

Mer än 50 arter av svampgruppen tickor har påträffats i skogen. Det är ett mycket stort antal. Av växter, lavar och svampar finns 45 arter som betecknas som indikatorer på skogar med höga naturvärden. Här finns till exempel kötticka, västlig hakmossa och gullpudra. Vissa av dessa arter är mer eller mindre hotade av modern skogsbruk. Det gäller bland annat aspgelélav, som växer på gamla aspar, och svamparna vit vedfingersvamp, gropticka och kristallticka. Korp och grönsångare trivs i området.

Snårsjön

Beskrivning av leden Snårsjön Runt och naturreseptatet Viken. Med torphistorik.

Ödetorp runt Tisaren

Texterna om ödetorpen är hämtade ur 'Ödetorp runt Tisaren', Närkes Skogskarlar Klubb (1998).

PRODUCERAD AV Åsbro Intresseförening i samarbete med OK Tisaren, Närkes Skogskarlar Klubb och Länsstyrelsen i Örebro län
 TEXT Närkes Skogskarlar Klubb (1998) och Länsstyrelsen i Örebro län
 KARTA BOCAD Kartkonsult
 GRAFISK DESIGN www.wonderville.se
 OMSLAGSFOTO Magnus Fredriksson
 TRYCK Strands Grafiska 2016 (Andra upplagan)

HOPAJOLA Tack! Bidrag från Hopajola har möjliggjort tryckningen av kartan.

Torpruiner runt Snårsjön

Ur ”Ödetorp runt Tisaren” Närkes Skogskarlas Klubb 1998.

1. Höjen

Torpet uppfördes på Norra Nyckelhults marker och boendet här upphörde år 1927 då lägenhetsägaren Karl Fredrik Norberg och hans hustru Maria Jansdotter flyttade till ålderdomshemmet vid Västra Å.

Mer än 60 år tidigare beboddes och brukades Höjen av torparen Gustav Viktor Andersson, född 1839, och hans syster Britta Stina, född 1837. Inneboende var deras mor Maja Andersson, född 1801, änka efter före torparen. I en backstuga på tomten bodde änklingen Erik Ersson, född 1815, med dottrarna Ida, född 1858, och Selma, född 1861. Gustav Viktor Andersson flyttade år 1877 till Fallabygget, 500 meter söderut.

Näste brukare av Höjen kom från Hult år 1878. Det var torparen Anders Olsson, född 1829, med hustru Anna Lovisa, född 1827, och deras fem söner. Sönerna, som tog släktnamnet Nykvist, sökte sig tidig bort från hemmet. När fadern avled år 1908 var alla utflyttade.

År 1912 inflyttade den tidigare nämnde Karl Fredrik Norberg med familj. Karl Fredrik var född 1839 och hustrun Maria Jansdotter år 1841. Karl Fredrik titulerades lägenhetsägare. Under hans tid, och kanske även tidigare, var Höjen ett egentorp.

Sonen Arvid, född 1883, var dövstum. Han placerades på ålderdomshemmet år 1920 och år 1927 flyttade även föräldrarna dit.

Lämningar finns kvar av husgrunden, jordkällaren och den sten-satta kallkällan.

2. Fallabygget

Torpet uppfördes på Norra Nyckelhults marker. Det lämnades öde år 1941 då det sista bofasta brukarparet, Oskar Jansson och hans hustru flyttade till Hallsberg.

Redan år 1870 fanns en annan familj Jansson boende på Fallabygget. Med sannolikhet dock ej besläktad med de sista brukarna. Det var torparen Jonas Fredrik Jansson, född 1833, hans hustru Anna Kajsa Jönsdotter, född samma år, och en barnaskara på fem barn. Dessutom torparens far, änkemannen Jan Erik Larsson, född 1789. Han hade brukat torpet innan sonen tog över. Jan Erik hamnade på fattighuset år 1876 och år 1880 fick kommunen ”ta hand om” hela Jonas Fredriks familj då de inte längre kunde försörja sig. Båda föräldrarna var då bara 47 år och barnen var 14, 13, 11, 8 respektive 6 år gamla.

Redan 1877 kom dock Gustav Viktor Andersson och hans familj från Höjen. De flyttade sedan ut till Hult år 1901.

Samma år inflyttade från Södra Nyckelhult lägenhetsinnehavaren Oskar Teodor Jansson, född 1869, med hustrun Selma Charlotta Johansdotter, född 1876, och sonen Martin, född år 1900. Vid Fallabygget fick paret ytterligare tre barn, men äldste sonen Martin avled år 1920. År 1936 var alla barnen utflyttade och år 1941, efter 40 år på torpet, flyttade makarna Jansson till Hallsberg.

Fallabygget var sedan under många år fritidsbostad åt ett antal familjer. Torpet brann dock ner i början av 1960-talet.

Under våren prunkar här liljekonvaljerna. Torpruinen, en raserad källare och den stensatta kallkällan är de spår som finns kvar, påminnande om boendet.

3. Snåret 1

Snåret-torpen uppfördes på Södra Nyckelhults ägor och avstånden mellan de båda boningshusen var endast några meter, där de låg hörn i hörn med varandra.

Av Snåret 1 finns nu endast grundstenar efter den västra halvan kvar. Under många år bodde och verkade här nubbsmeden Lars Petter Persson, född 1822, och hans hustru Cristina Steen, född 1830. Lars Petter avled 1891 och Cristina Steen år 1916 efter mer än 50 år på torpet.

Boendet och skötseln av verksamheten i smedjan övertogs efter Lars Petters död av sönerna August och Oscar, födda 1860 respektive 1868. System Ida, född 1862, var den som skötte hushållet fram till sin död år 1932. Syskonen var alla födda vid Snåret.

Bröderna arbetade på Ljungåsmossen när det fanns arbete där. I övrigt smidde de spik som försåldes till hugade spekulanter. Det har berättats att deras hus redan på 1920-talet var nära sitt ”fall”, men räddades av en asp som växte på baksidan av byggnaden och stöttade det.

När grannen Gustav Lundkvist flyttade ut år 1933 och den stugan blev tom flyttade bröderna in där och Snåret ett lämnades öde.

Lämningar efter torpets smedja finns kvar öster om skogsbilvägen.

4. Snåret 2

Även på Snåret 2 blev nubbsmederna August och Oskar Larsson de sista boende. Bröderna flyttade alltså in här när brukaren på Snåret 2, torparen Gustav Severin Lundkvist, född 1886, flyttade ut till Stegefallat (nuvarande Österhult) år 1933, för att ingå äktenskap med Edit Linnea Vestlund.

Ett år tidigare hade Gustav Severins far, torparen Anders Gustav Lundkvist, född 1847, avlidit. Anders Gustav hade då brukat och bebott torpet i 42 år. Hans hustru Maja Lotta Gustavsdotter, född 1847, gick bort år 1931, 84 år gammal. Före dem brukades och beboddes Snåret 2 av äkta paret Lars Anders Larsson, född 1824 och Maja Lotta Svensdotter, född 1829, samt deras sex barn. Av barnen emigrerade äldste sonen, Johan Arvid, år 1881 till Amerika. Han var då 22 år. Tre andra söner antog senare släktnamnet Lindal.

Bröderna och nubbsmederna August och Oskar Larsson bodde här på Snåret 2 till år 1936, då de flyttade till Hult. Båda bröderna avled nästan samtidigt år 1944.

August och Oskar Larsson blev alltså de sista boende på Snåret 2. Förutom torpruinen finns det också kvar lämningar efter ladugårdsbyggnaden och en igenrasad jordkällare. Söder om torpet finns rester efter en smedja.

Torpet Snåret 2.

104. Västra Lund

Torpet uppfördes på Norra Nyckelhults ägor. Under drygt 40 år brukades Västra Lund av torparen Per Johan Andersson, född 1826. Hustrun Anna Greta, född Åberg, var ett år yngre. År 1870 fanns här tre hemmavarande söner. Två barn, en son och en dotter, var då redan utflyttade. Anna Greta avled år 1885. Sönerna antog släktnamnet Lundberg. En av sönerna, Johan Alvar, född 1861, gifter sig år 1892 med pigan Selma Cristina Karlsson.

En kort tid efter giftermålet lämnade dock Johan Alvar sin brud och emigrerade till Amerika – kanske för att bli rik och komma hem

till Selma Cristina och ge henne en bättre tillvaro. Selma Cristina själv stannade alltså kvar hos familjen. Där blev hon också kvar till sin död 1909 – utan att Johan Alvar hade kommit hem igen. Tre år tidigare hade torparen Per Johan Andersson avlidit, och en till Hardemo utflyttad ogift son, Erik Gustav, född 1853, kommit hem och övertagit brukandet av torpet. Ett år efter Selma Cristinas död flyttade Erik Gustav till Estabo och ännu ett torp lämnades öde.

5. Vesterbo 1

Torpet uppfördes på Norra Nyckelhults ägor. Det nedlades 1909 då Ida Charlotta Andersdotter, född 1828, flyttade ut.

Ida Charlotta Andersdotter fanns boende på torpet redan före år 1871. Hon var då gift med torparen och bergsmannen Anders Jeansson från Kristberg i Östergötland, född 1828. På torpet bodde också Idas dotter Elina Charlotta, född 1868.

Inhysta hos brukarfamiljen var pigan Anna Sofia Nilsson, född 1840 och hennes dotter Anna Paulina, född 1867. De flyttade år 1876 till granntorpet Västerbo 2.

Anders och Ida Charlotta fick fem barn under åren på torpet. Två av dem, sönerna Albin och Gottfried, avled dock redan i späid ålder. År 1896 gifte sig Ida Charlottas dotter Elina Charlotta med Gustav Karlsson från Kräcklinge, född 1862. De flyttade senare samma år till Västerbo 2, tillsammans med Elina Charlottas då 16-åriga dotter.

Anders Jeansson avled 1907. Alla barnen hade då flyttat ut från hemmet. Ida Charlotta Andersdotter flyttade år 1890 till ålderdomshemmet vid Västra Å.

6. Vesterbo 2

Torpet uppfördes på Norra Nyckelhults ägor. Det övergavs år 1904, då den 66-åriga före detta pigan Anna Sofia Nilsson, hennes yngsta dotter Anna, född 1867, och dottersonen flyttade till ålderdomshemmet.

År 1870 var änkemannen Jan Peter Ersson och arbetaren Johan Viktor Karlsson inhysta på torpet. Jan Peter dog av ”ålderdomssvaghet” år 1889.

År 1876 kom Anna Sofia Nilsson, född 1840, inflyttande från Vesterbo 1 med sin nioåriga dotter, Anna Paulina. År 1849 födde Anna Paulina sonen Gunnar.

År 1896 kom ytterligare en familj inflyttande från granntorpet. Det var det nygifta paret Gustav Karlsson och Elina Charlotta, födda 1872 respektive 1868. Elina Charlotta hade då en dotter, Astrid, som var 16 år gammal, och här födde Elina Charlotta en son innan familjen flyttade till Hult påföljande år.

Den inhyste arbetaren Johan Viktor Karlsson lämnade torpet år 1904. Samma år utflyttade även Anna Sofia med familj. De blev de sista bofasta här och Anna Sofia Nilsson, född 1840, kom att stå som sista boende på Vesterbo 2.

Vid torpplatsen finns lämningar efter en mindre smedja, ett antal andra små byggnader, samt en igenrasad jordkällare.

Runt torpplatsen finns ett antal mycket prydligt uppförda odlingsrösen.

7. Skogen

Torpet uppfördes på Norra Nyckelhults ägor och var ett av de små skogstorpen i området mellan Snårsjön och Norra Nyckelhult som för länge sedan lämnades öde och där de små åkertegarna nu är skog-bevuxna eller igenbuskade.

År 1871 var pigan Anna Sofia Persdotter, född 1818, och hennes 17-åriga dotter Matilda inhysta här. År 1879 födde Matilda en flicka som döptes till Anna Elida. År 1882 ingick Matilda äktenskap med torparen Gustav Adolf Ersson, född 1851, och tog med sig Anna Elida och flyttade ut från hemmet. Anna Sofia Persdotter levde sedan helt ensam på torpet till år 1908 då ho, 90 år gammal, flyttade till ålderdomshemmet. Anna Sofia blev den sista boende på torpet.

Snårapojkar – en berättelse

Ur skriftsamlingen Lerbäcksminnen av Arne Granlund

Bröderna August Larsson, född 1860, och Oskar Larsson, född 1868, var födda vid Snåret och levde där nästan hela livet. Deras hus lutade på 1920-talet mot sitt fall, men räddades av en asp som växte på baksidan. År 1933 flyttade deras granne och de bodde i tre år i hans hus innan de flyttade fram till Hult. Bröderna arbetade på Ljungåsmossen när arbete fanns där, annars smidde de spik.

De började vid fyratiden på morgnarna och arbetade hela dagen på en mycket torftig kost. Mest var det skummjolk och limpa. Av limpor köptes femton i taget och det fick räcka en månad. Paltbröd var också billigt och lättlagat så det köptes ibland. Fisk fanns i Snårsjön, även om den säkert smakade dy, och någon gång kanske mynningsladdaren gav ett bidrag. Brödernas syster Ida skötte hushållet tills hon avled i början på 1930-talet. Troligen var kosthållet bättre så länge hon levde.

August var en påskhelg på besök i Ljungås och blev bjuden på ägg. Han fick problem eftersom han aldrig ätit ägg och inte visste hur de skull ätas.

Det var Oskar som var sparsammast och den som bestämde. Dock inte mer än att August, som kunde unna sig någon njutning, varje månad åkte taxi till Askersund för att köpa brännvin. Han köpte också hem bättre mat, som han försökte behålla för egen del. Med klädseln var han lite noggrannare är brodern. Han hade alltid nyputsade skor. Skulle de bli dammiga stannade han upp och putsade dem med näsduken.

Rätten att ta ved till husbehov på skogstegarna ansåg bröderna vara självskriven, så vem som var ägare var ovidkommande. För att undvika onödig ansträngning tog de bara raka träd utan allt för mycket kvistar. För säkerhets skull högg de också en bläcka i stammen för att se om den var rätkliven. Veden bar de hem.

När en liten stuga i Hult blev till salu år 1936 blev Oskar övertalad av byborna att köpa den för 1 400 kronor. För honom var nog utgiften oerhörd, och ännu hårdare gnidande blev nödvändigt. Men det var inte så lätt. Smedjan, sjön och jaktmarken var kvar vid snåret. För övrigt var bröderna nu så gamla att de knappast orkade utnyttja någon av dessa förmåner.

Men några möjligheter att dryga ut, eller rent av att spara, pensionen erbjöds. Bär fanns i skogen och gick att sälja i Hallsberg, och på höstarna erbjöds potatisplockning. Men veden ordnade det sig någorlunda. ”Den där Klockarhytteskogen behöver gallras”, sade Oskar. Eftersom bröderna inte orkade bära mer än en bit i taget så blev det ett nät av små stigar från stugan år olika håll i skogen.

En besökande berättar att han fann Oskar i matlagningsbestyr. Oskar blandade noga ett paket margarin och en påse salt. Det skulle bredas på brödet, förklarade han. Besökare tvivlade på att de smörgåsarna gick att äta, men det gick bra sade Oskar. ”Och det blir sån drygsl me de”.

Men åldern och den knappa och ensidiga kosten knäckte Oskar till sist. Midsommarnatten 1942 behövde han gå ut på dasset och hittades då av en hemvändande midsommarfirare liggandes på vedbacken. Han fördes till ålderdomshemmet där han avled 1944.

August drabbades ungefär samtidigt av en hjärnblödning och togs om hand och vårdades av en grannfru. Också han avled 1944.

När sedan stugan städades, något som var högst nödvändigt, fann man att gnidandet varit framgångsrikt. 1 500 kronor fanns undanstoppade. Eftersom bröderna inte hade några arvingar gick väl arvet till allmänna arvsfonden.

Oskar var alltför sparsam för att kosta på sig några utflykter, men en gång fick han åka gratis till Askersund. Han berättade efteråt att stadsbusarna stod i gathörnen och glodde på honom: ”Men jag hade stöppat på mej fyra rockar så jag såg axlabre ut så det torse inte på mej”.

En gång åkte bröderna taxi med Einar Eklind till ett bönemöte (?) i Närkesberg. August blev på lyran och ville inte följa med hem så de måste linda in honom i en matta för att få med honom.